

Zkušenosti Sovětské armády z vedení bojové činnosti v noci ve VVV

Tato problematika nemá takový publikační rozsah a z tohoto faktu by mohla vzniknout nepřesná představa o významu vedení bojové činnosti v noci. Vojenská historie naopak podává mnohá svědectví o tom, že noční bojové činnosti bylo poměrně široce využíváno. Přispěla k tomu zejména skutečnost, že armády byly vybíjovány účinnými palebnými prostředky, a proto byla vojska postavena před úkol, aby eliminovala využití těchto prostředků nepřítelem, aby si uchránila bojeschopnost a úspěšně splnila bojové úkoly.

Jedním ze způsobů, jak toho dosáhnout, bylo vést zejména útočnou bojovou činnost v podmínkách omezené viditelnosti. Noční temnota podstatně snižovala možnosti pozorování, přesnost vedení palby a úderů letectva, naopak umožňovala překvapení, skryté soustředování vojsk a manévry útočících vojsk. Proto již v první světové válce, kdy byly hromadně používány tanky, letectvo a dělostřelectvo, byla vedena noční bojová činnost velkými svazy vojsk. Ještě větší rozmach vedení bojové činnosti v noci zaznamenala historie druhé světové války a Velké vlastenecké války.

Podle předválečných názorů bylo vedení noční bojové činnosti v Rudé armádě běžnou záležitostí. Polní řád Rudé armády z roku 1936 doporučoval vést noční útok střeleckými prapory a pluky a jako výjimku střeleckými divizemi. V návrhu Polního řádu z roku 1940 se zdůrazňovalo, že těžkosti, které přináší noční boj zejména při velení a manévru limitují a omezují úkoly. Proto mají vojska ovládnout jednotlivé opěrné body a čáry. Válka však vnesla do těchto úkolů podstatné změny, úloha a význam noční bojové činnosti se výrazně zvýšily.

Již v 1. období Velké vlastenecké války se využívalo noci pro přeskupování vojsk a jejich přesuny do výchozích prostorů i pro přepady jezdeckem do týlu nepřítele. Ve 2. a 3. období Velké vlastenecké války SSSR se vedení bojové činnosti v noci rozšířilo do operačního měřítka (8. a 3. armáda v záporožské operaci 14. 10. 1943, překonání vodní překážky 8. gardovou armádou v lublinsko-brestské operaci 20. 7. 1944). Ještě aktivnější byla činnost tankových armád. V berlínské operaci se noční bojová činnost realizovala ve frontovém

měřítka — v noci zahájil útočnou operaci 1. běloruský front.

Ze zkušeností z Velké vlastenecké války je možné učinit závěr, že novým jevem bylo vedení bojové činnosti v noci vševoj- skovými i tankomechanizovanými svazky a svazy, a že se řešily nejenom taktické, ale i operační úkoly. Tím byl sledován cíl — uchránit živou sílu vlastních vojsk, zmen- šit ztráty a dosáhnout překvapení.

Válka potvrdila známé rčení, že noc je spojencem pouze smělych, zkušených a do- vědých velitelů a vojáků.

Z vedení noční bojové činnosti získali sovětské velitele a štáby cenné zkušenosti. Důležité byly rovněž podmínky, za nichž se přecházelo do útoku. V řadě operací přecházela vojska do nočního útoku v pod- mínkách přímého dotyku s nepřítelem (berlínská, mandžuská operace). V těchto případech se plánování a příprava operace uskutečňovaly s dostatečným časovým předstihem. Plány operace se zpracovávaly podrobně. V některých operacích byl útok zahajován ve druhé polovině noci, aby se vytvořila možnost rozvinout úspěch útoku v ranních hodinách.

K zabezpečení nepřetržitosti útoku se skoro ve všech operacích Sovětské armá- dy ve VVV pokračovalo ve vedení bojové činnosti v noci a využívalo se úspěchů z předcházející denní doby.

V těch případech, kdy by mohl nepřítel využít noci k upevnění obrany a k přisunu záloh, byl zahajován útok na počátku noci. V situacích, kdy se nepřítel zachytil a opevnil na mezilehlých čarách a postave- ních, zahájení útoku bylo plánováno v po- lovině noci nebo k ránu, což vytvářelo čas- ové možnosti pro lepší přípravu útoku a vojsk.

Bez ohledu na to, kdy byl noční útok za- hajován, byla respektována zásada, aby zámysly operace (boje) byly jednoduché, aby se vyloučil složitý manévry. Při určová- ní směru hlavního úderu se dbalo na to, aby byl zabezpečen moment překvapení a rychlého ovládnutí důležitých uzlů obrany a tím narušena fašistická obrana a vytvo- řeny podmínky pro rozvíjení útoku ve dne. Dbalo se rovněž na to, aby vojska byla za- bezpečena různými osvětlovacími prostřed- ky, viditelnými orientačními body a aby terén byl průchodný pro bojovou techniku.

Charakteristické pro práci velitelů a operačních štábů bylo, že byl položen zvláštní důraz na organizaci součinnosti u frontů a armád (záporožská, budapeš- táská a berlínská operace). Součinnost pro- bíhala na mapách a maketách. Zvláštní po-

zornost pak věnovali důstojníci a generá- lové z velitelství frontů a armád poskyto- vání pomoci podřízeným svazkům.

Pozornost u jednotek a svazků při pří- pravě na vedení noční činnosti byla věno- vána organizaci součinnosti přímo v záj- movém prostoru, a to ještě v podmínkách denní viditelnosti. Určovala se místa prů- chodů v překážkách a zátarasech, způsoby jejich označení, jednotné orientační zna- ky, řešila se otázka pořádkové služby, svě- telného zabezpečení, maskování.

V období přípravy operace se vojska in- tenzivně připravovala na noční bojovou činnost. Až 50 % zaměstnání probíhalo v noci. V řadě případů útvary střeleckých divizí druhého sledu přešly na noční cyk- lus — tj. v noci se konala veškerá činnost a ve dne se odpočívalo.

Dobrou praxí štábů bylo, že soustřeďo- valy zkušenosti z předchozích nočních bo- jů a operací a ty předávaly vojskům v po- době metodik pro přípravu vojsk v noč- ních podmínkách.

V období přípravy na noční bojovou čin- nost vzrůstala úloha stranickopolitické práce. Bylo to podmíněno tím, že za noční bojové činnosti se zvyšují nároky na psy- chiku, fyzické i morální vlastnosti lidí. Proto bylo úkolem základních stranických organizací a stranickopolitického aparátu zintenzivnit individuální práci s lidmi v jednotkách.

Určujícím požadavkem při prolamování nepřátelské obrany bylo dosažení překva- pivosti počátečního úderu. Proto vojska přecházela do útoku bez dělostřelecké pří- pravy. Někdy se používaly netypické pro- středky, jako světlomety (v berlínské ope- raci), nebo byly rozsvíceny u tanků světlo- mety atd. Dělostřelectvo však bylo v tr- valé bojové pohotovosti a jestliže bylo zjiš- těno, že fašisté očekávají útok sovětských vojsk a chystají se k jeho odrazení, pak noční útok byl zahajován krátkou dělostře- leckou přípravou nebo dělostřeleckým pře- padem.

Při pronásledování nepřítele v noci se široce používaly předsunuté odřady. Jejich činnost, zejména pokud byly předsunuté odřady vytvořeny z jednotek tankových a mechanizovaných svazků, se vyznačovalo velkou rozhodností. Při použití předsunu- tých odřadů se v průběhu války projevil dvě tendence: velitelé a štáby usilovali maximálně zvýšit jejich palebné a mané- vrovací možnosti a zvýšenou pozornost vě- novali jejich přípravě pro boj v nočních podmínkách.

K obejití nepřítelů a ovládnutí nepřátelských operních bodů v nočních podmínkách v průběhu Velké vlastenecké války byly používány malé skupiny (4–5 osob) samopalníků. Tyto skupiny postupovaly před útočícími vojsky, střílely z chodu a používaly ruční granáty při ničení nepřátelských vojáků a působily jako demoralizující činitel na nepřátelská vojska.

Při použití druhů ozbrojených sil a druhů vojsk se při nočním boji projevovaly zvláštnosti. Neefektivnější bylo používat k prolamování nepřátelské obrany speciálně na noční boj připravené zesílené prapore, úderné odřady a skupiny. Dělostřelecko se přidělovalo střeleckým jednotkám jako doprovodný prostředek. Při nočním útoku byla hustota dělostřeleckva menší než při útoku ve dne.

Pro tankové jednotky a útvary, které působily jako tanky přímé podpory pěchoty, byla charakteristická těsná součinnost s pěchotou, dělostřelectvem a ženisty. Praxe Velké vlastenecké války ukázala na možnost uplatnění v noci i tankových a mechanizovaných svazků a svazů jako rychlých skupin. Tempo jejich postupu často dosahovalo průměrného denního tempa.

V průběhu Velké vlastenecké války vzrůstala také úloha letectva při působení v noci. Tato tendence našla svůj výraz ve vytváření svazků nočního bombardovacího letectva a rozšíření úkolů, které plnilo. Tyto svazky vedly samostatné operace k nočním úderům na vojenskoprůmyslová a administrativně politická centra, nepřátelská letiště, železniční uzly, ale uskutečňovaly rovněž přímou podporu útočících pozemních vojsk.

Pro boj v noci se rovněž často používalo i vojsko PVO. Kromě svého hlavního úkolu zabezpečit vlastní vojska před napadením vzdušným nepřitelem se poprvé v historii sovětského vojenského umění použily v široké míře útvary světlometů v berlínské operaci pro osvětlení bojiště.

Noční bojová činnost Sovětské armády měla v průběhu VVV své významné místo. O tom podává svědectví i Polní řád Rudé armády z roku 1943, kde se v části „noční útok“ píše: „Noční bojová činnost za dnešní situace není zvláštností. Noc (mlha) nejvíce přispívá k dosažení překvapení a zmenšuje ztráty palbou.“ Dále pak jsou v Polním řádu obsaženy úkoly nočního útoku, je zdůrazněna jednoduchost plánu, jeho obsah a je rovněž zdůrazněno co nejpečlivěji zabezpečit přípravu a organizaci útoku a požadavek co nejprůběžněji utajit jeho přípravu a zahájení.

Zkušenosti z 2. světové války zdůrazňují požadavek, aby vojska byla schopna bojovat ve dne i v noci. Také současná bojová technika a výzbroj působí se stále větší intenzitou na chápání bojové činnosti v noci jako zcela přirozený jev, který však vyžaduje zvláštní organizační zabezpečení a vysokou palebnou a manévrovací schopnost vojsk.

Vedení bojové činnosti v noci je věnována zvýšená pozornost i v armádách paktu NATO, a proto je vedení boje v noci součástí mnohých cvičení. V polním řádu armády USA FM-100-5 (upravené vydání z roku 1982) se specifikuje řada otázek vedení noční bojové činnosti. Uvádí se, že bez ohledu na infracístoje vyžaduje omezená viditelnost změnu způsobů vedení bojové činnosti. Zdůvodňuje se to tím, že je účinnost většiny zbraní omezena, že je obtížnější řízení vojsk, že se zvyšují možnosti nenadálého napadení vojsk při zaujímání obrany.

Naproti tomu se snadněji utajují přesuny vojsk, noc a omezená viditelnost umožňují útočnickovi přiblížit se nepozorovaně k obraně. Zdůrazňuje se výhodnost přiblížit se nepozorovaně k obraně. Zdůrazňuje se výhodnost útoku za omezené viditelnosti (noc, mlha, zadýmování), a proto musí být jednotky schopny vést útok i za těchto podmínek.

Na současném stupni rozvoje vojenství, kdy se rychle rozvíjí bojová technika, ale i infracístoje a prostředky světelného zabezpečení, jsou poznatky z vedení bojové činnosti v období druhé světové války a Velké vlastenecké války aktuální, ale přirozeně jsou obohacovány o nové možnosti a poznatky a podléhají i určitému vývoji a změnám.

Přístup k vedení bojové činnosti v noci je motivován nutností vyplývající z zásady operačního umění o nepřetržitě činnosti, což znamená vést bojovou činnost bez přerušení, bez ohledu na denní a noční dobu či meteorologické podmínky. Činnost v noci je tedy považována za nedělitelnou součást bojového dne.

Při organizaci a přípravě bojové činnosti v noci je nutné přihlížet ke specifickým zvláštnostem, které vytváří noční doba. Ty mají vliv na přípravu velitelů, štábů i vojsk, na zpracování bojových dokumentů a organizaci přípravy bojové činnosti a jejího zabezpečení. Máme-li na mysli zabezpečení, nelze je redukovat pouze na vybavení potřebnou výstrojí a technickými prostředky, ale musí obsahovat i přípravu vojsk. Je třeba počítat s tím, že noc nega-

tivně ovlivňuje psychiku člověka, že narůstá nervové napětí, že se zrychluje vyčerpání lidí. Proto je nezbytné, aby v rámci přípravy vojsk pro činnost v nočních podmínkách a za snížené viditelnosti byla věnována potřebná pozornost psychologické přípravě vojáků.

Ze zkušeností z druhé světové války z vedení noční bojové činnosti vyplývá, že většina opatření při organizaci boje se uskutečňuje přímo v terénu. Proto jedním z důležitých opatření je organizace a průzkum pro vedení bojové činnosti v noci, kdy je nezbytné uložit řadu úkolů specifických pro noční podmínky, zejména přihlídnout k možnostem osvětlení terénu, určení míst pro světelné orientační body a další.

Noční podmínky se musí promítnout i do bojového uskupení vojsk. Je nutné poskytovat větší samostatnost každému prvku tohoto uskupení v souvislosti s omezenými možnostmi jejich zabezpečení v noci. Do popředí vystupuje rovněž nutnost zkrácení vzdálenosti mezi jednotlivými sledy vojsk v souvislosti s potřebou rozvíjení útoku a vzhledem k dosahu zaměřovacích infracístrůjů a dalších prostředků.

Podmínky noci budou mít vliv i na šířku pásu útoku a obrany, kdy bude třeba respektovat větší samostatnost a volnost činnosti jednotek.

Je nutné počítat s tím, že v noci jsou omezené možnosti mnohých palebných prostředků, zejména protitankových, což je dáno technickými vlastnostmi infracístrůjů.

Je třeba brát v úvahu i fakt, že při mož-

ném použití jaderných zbraní v noci se zvětšuje pásmo ničení světelným zářením, že může dojít k dočasnému i trvalému oslepnutí osob, které budou mimo úkryty a že dojde i k poškození infracístrůjů.

Zvýšený význam bude mít v nočních podmínkách i stanovení směrů, na nichž budou vojska působit. Optimální je, aby osami těchto směrů byly cesty a objekty, které lze rozpoznat i v podmínkách omezené viditelnosti.

I když noční podmínky usnadňují utajení přesunů vojsk a příprav k bojové činnosti, bude důležitá klamná činnost k utajení našeho skutečného zámyslu.

Z uvedeného přehledu některých specifických zvláštností noční bojové činnosti vyplývá požadavek tyto znát a respektovat a vytvořit nezbytné podmínky pro splnění bojových úkolů.

Zkušenosti, které získala Sovětská armáda v letech Velké vlastenecké války i praxe operační a bojové přípravy vojsk, přesvědčivě ukazují, že úspěch bojové činnosti v noci nezávisí pouze na technickém vybavení útvarů a svazků soudobými infracístrůji a prostředky světelného zabezpečení. Stejně důležitá je i příprava k plnění bojových úkolů ve specifických podmínkách omezené viditelnosti. Proto všestranná příprava trvale obohacovaná o nové a efektivní způsoby plnění úkolů v noční bojové činnosti má své důležité místo v přípravě velitelů, štábů i vojsk. Významné místo přitom sehrává i tvůrčí aplikace zkušeností Sovětské armády z Velké vlastenecké války z vedení noční bojové činnosti.

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-лейтенант Йиржи Брыхта

Вопросы результатов и реализации документов стокгольмской конференции	3
Автор основывается на военно-политических результатах конференции по мероприятиям к усилению доверия и безопасности и по разоружению в Европе. На базе принятого документа оценивает его влияние на ЧНА при выполнении принятых обязательств.	

Полковник Ладислав Пршинесдому, кандидат философских наук

Значение решений XXVII съезда КПСС о современной военнополитической обстановке в мире для прогнозирования тенденций её дальнейшего развития	11
Автор на основе решений съезда советских коммунистов и разбора современной военно-политической обстановки намечает вероятные перспективы в этой области. Прежде всего решает вопрос о том, сможет ли человечество избежать ядерной опасности, или же возьмет верх политика конфронтации, которая повышает правдоподобность ядерного конфликта.	

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Подполковник Йиржи Дойива, кандидат военных наук, доцент

Прорыв подготовленной обороны противника с применением ядерного оружия	17
Автор, на основе принципов организации и ведения оборонительной операции группировкой армий войск НАТО, рассматривает возможности прорыва обороны противника с применением ядерного оружия. Особое внимание уделяет выбору направления главного удара, участка прорыва, ядерному и огневому поражению, в том числе и его планированию.	

Полковник Йиржи Кржижек, кандидат военных наук, доцент

Законы и принципы общевойскового боя	24
Автор характеризует законы и принципы современного общевойскового боя и подчеркивает их значение с учетом изменений, зависящих от принятия на вооружение новых боевых средств.	

Полковник Зденек Кодеш, кандидат военных наук, доцент

Боевые действия за овладение городом	28
В начале статьи автор рассматривает способы обороны города вероятным противником. Далее характеризует районы застроек, приводит примеры тактических принципов, анализирует характеристику и особенности боевых действий за овладение городом.	

Полковник Йосеф Кашпар, кандидат военных наук, доцент

Световое обеспечение боевых действий ночью	37
Автор рассматривает организацию светового обеспечения, средства его проведения, задачи и способы его организации, возможные указания командиров дивизий и содержание плана светового обеспечения.	

Полковник Зденек Ржезач

К некоторым проблемам боевой документации	40
Автор рассматривает проблематику разработки, использования и количества подготавливаемых, особенно графических боевых (оперативных) документов, предназначенных для руководства оборонительными и наступательными операциями.	

Полковник Милан Новотны, кандидат военных наук, доцент

- Разведывательно-огневые комплексы** 45
Автор анализирует часть проблематики боевого применения артиллерии при её включении в разведывательно-огневые комплексы. Приводит примеры некоторых проблем, а также способы их решения с целью организации дискуссии по указанным новым формам применения артиллерии.

Майор Йосеф Солничка

- Оценка и сравнение способов руководства и управления между тактической авиацией НАТО и авиацией и ПВО ЧНА** 52
Автор анализирует современную систему централизованного руководства тактической авиацией стран НАТО и аналогичный путь руководства в рамках ПВО и авиации в ЧНА, а также в Варшавском Договоре.

Полковник Мирослав Зукал

подполковник Павел Рубин, кандидат военных наук

- Некоторые мероприятия по ликвидации последствий применения нейтронного оружия в наступательной операции** 58
Авторы подчеркивают необходимость выполнения основных мероприятий по ликвидации последствий применения нейтронного оружия. Далее показывают необходимость тщательной организации спасения людей, их эвакуации, а также восстановления эксплуатационной возможности боевой техники.

Полковник Йосеф Немец, кандидат военных наук

полковник Карел Либл

- Устройство минно-взрывных заграждений в современных операциях** 64
На основе разбора отдельных учений и, прежде всего учения Палцат-86, авторы показывают возрастающее значение заграждений, особенно в начальном периоде войны при отражении агрессии противника и в ходе ведения оборонительной операции. Далее обобщают опыт и объясняют цели и принципы заграждений.

Полковник Владимир Клабан, кандидат военных наук

подполковник Йосеф Гозак

- Служба ракетного и артиллерийского вооружения в новой организационной структуре заместителя командира по вооружению** 71
Авторы объясняют основные понятия и содержание сферы деятельности службы ракетного и артиллерийского вооружения. Статью целесообразно дополнили своими рекомендациями, основанными на личном опыте.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

- Маневр – важнейший элемент современной общевойсковой операции** 75

ИНФОРМАЦИИ

- Военная политика США в период президентства Рейгана** 81
Автор на основе развития американской политики рассматривает военную стратегию США, её претворение в жизнь при строительстве вооруженных сил, значение обязательств перед союзниками, международную помощь и военно-техническую политику. В заключении анализируется точка зрения США на переговорах по разоружению.

Полковник Карел Адам, кандидат философских наук, доцент

- Опыт Советской Армии по ведению боевых действий ночью в ходе Великой Отечественной войны** 88
Автор рассматривает особенности боевых действий ночью в ходе Великой Отечественной войны и применяемые средства. В статье подводятся итоги, актуальные и для современности.